

HABERCİLER İÇİN BİLİŞİM HUKUKU DERS NOTLARI X

"Kamu yararı" tartışması

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 16.12.1978 tarih, 9419 E., 12048 K. sayılı kararı: "*Kamu yararı, genel çıkar gereği ayrıca kendilerine geniş ölçüde kamunun ilgi ve dikkatine sunmuş bulunan kişilere (büyük yazarlar, sanatçılar, artistler vs.) özellikle kamu görevleri ve kamuya mal olmuş ünlü yöneticileri, politikacıları da izleyip bunların özel yaşantılarını yasaların elverdiği ölçüde kamuya yansıtma görevlidir. Çünkü ... kamuyu aydınlatma görevi gereği bunu yapmak zorundadır.*"

İtiraz: Yargıtay'ın bu kararında "yasaların elverdiği ölçüde özel hayatın açıklanabileceğini" belirtmekteyse de, yasalarda bu konuda **ayrıntılı ve açık, ölçüler koyan bir düzenleme olmadığı için** bu karara katılmak olanaksızdır. Bana göre kamu tarafından tanınmalar da, siyaset adamları, sanatçılar ve diğerlerinin **rızası alınmadıkça, görevleri ile açıkça ilgili bulunmadıkça ve hukuka aykırı bir olay da yok ise** özel hayatlarına ilişkin olaylar basında yer almamalıdır.

Hukuka aykırılık (negatif-olumsuzlama) koşulları

Yayının içeriği ile ilgili koşullar.

Yayının sonucu ile ilgili koşullar.

Yayına konu olan kişi rıza göstermemiş olmalıdır.

Yayın ile resmi bir görev yerine getirilmemelidir.

1.) Kamu yararı bulunmamalıdır. Kitle iletişim araçlarının işlevi, halka bilgi vermek, tartışmaları yansıtmak yani kamu yararını gerçekleştirmektir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 30.5.1974 tarih, 2113 Esas 2898 Karar sayılı ilamı: "Gazeteler meslekleri gereği haber niteliği olan olayları halka duyurmak hak ve ödevi içindedirler". Bunun için, yargıç her şeyden önce, saldırıya uğrayan kişinin, hukuken korunmaya değer bir çıkarının bulunup bulunmadığına bakmalıdır. Eğer saldırıya uğrayan, korunmaya değer bir çıkar değilse, saldırının hukuka aykırılığından söz edilemez.

2.) Gerçek olmamalıdır. Hukuk Genel Kurulu'nun, genel ilke niteliğindeki 25.11.1964 tarih ve 4/1021 E., 677 K. sayılı içtihadı: "... gazetecinin sosyal bir görevi yerine getirdiği, yaptığı işin niteliği bakımından bir türlü kamu hizmeti olduğu düşünülürse; gazetecinin bir haberi yayınlamadan önce kendisinden beklenen özeni gösterip, haberin ne ölçüde doğru olduğunu araştırıp, soruşturmasının ve ancak bundan sonra o haberi yayınlamasının ve haberin yayınlamasında ilgililere zarar getirebilecek yanlışlardan titizlikle kaçınmasının, mesleğinin sosyal önemi ve gazete haberlerinin kamuoyunda yaratacağı özel ölçüde derin tepkiler dolayısıyla, gazeteciye düşen ödevlerden olduğu sonucuna varılır. Nitekim, herkesin haklarını kullanırken veya borçlarını yerine getirirken, iyi niyet kuralları uyarınca davranma zorunluluğu olduğu MK.'un 2. maddesi hükmü ile öngörülmüştür"

3.) Güncel olmamalıdır: Olayın üzerinden uzun süre geçtikten sonra, haber ya da yorum yayınlanırsa, kamu yararından söz edilemez. Üstelik olayın unutulduktan, tazeliğini yitirdikten sonra yayınlaması, **bir kötü niyetin** araştırılmasını gerektirir. Kamu yararı ve güncellik bulunmayınca haber hukuka aykırı hale gelir.

4.) Sunuş dengeli olmamalıdır: Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 21.4.1972 Gün, 2833 Esas, 3665 Karar sayılı ilamında, **haber yayınında uyulacak ölçüleri** şöylece belirtmiştir: Yasaların basına verdiği haber verme hakkı, kapsamı yönünden, değeri miktarınca ölçümlenmek gerekir. Her haberin gazetecilik mesleği yönünden belli bir değeri vardır. Bu değer her gazete için, gazetecinin kişiliğine göre değişik olarak yorumlanabilir. Ancak bu yorum farkı gazetecinin ve müessesede çalışanlarla sahibinin, diğer gazetede aynı durumda olan kişilerin anlayış ve yorum farkından ileri gelebilen değişikliklerden öteye gidemez. Böylece haber verme ödevi, **meslek anlayışının objektif, genel ölçü ve sınırlar içinde, fakat belirtilen kişilik ve anlayışa bağlı yorumlar nedeniyle birbirinden pek az ayrı bir uygulanma gösterir.** Haber vermede ölçü; yasanın sağladığı hak ve hukukun sağladığı, sınırlar, eylemli ve maddi olanaklar, mesleki kurallar, görev ciddiliği gibi kriterlerle belirir. Bu ölçülerin dışında haberde, kullanılan sözler, resimler, sunuluş ve sayfaya konuluş biçimi, gireceği sahife, birbirinden pek az farklılık gösterebilir. Bu normal ölçüler dışında bir haberin, öneminden ve ciddilik duygularından uzak, meslek anlayışına göre konulacağı yer bakımından ve konulan sözlerin niteliği ve toplam tutarı ve dengeli bir biçimde sunuluşu açısından belli bir amaca yönelince, (kamu) görevinden söz edilemez. Herhangi bir haber, gerçeğe uygun olsa bile, **haber verilmesinin gerektirmediği bir dilin kullanılması, konunun açıklanması için gerekli, yararlı ve ilgili olmayan küçük düşürücü ifadelerin kullanılması, kişinin onur ve saygınlığına saldırı oluşturacak nitelikle ve değersizleştirilmelerin yapılması durumunda, denge ölçüsü aşılmış olur.**

TMK 23. madde: "Kimse medeni haklardan ve onları kullanmaktan kısmen de olsun feragat edemez, kimse hürriyetinden vazgeçemeyeceği gibi kanuna veya genel ahlaka aykırı sınırlayamaz"...

Rıza veya izinin olmaması bir hukuka aykırılık sebebidir dolayısıyla **gizli ya da özel yaşam alanına sızılarak** gizleri öğrenilen, başkalarına aktarılan ya da yayınlanan kişi, buna **kendisi** rıza göstermiş ise, artık gizlerini öğrenen ve aktaran kişiler sorumlu tutulamazlar. Ad ve resim üzerindeki haklar yanında mesleki onur ve saygınlıkla mesleki gizler de kişinin rızası koşuluna bağlı olarak yapılan saldırılara karşı korunur.

Bir görevin yerine getirilmesine dayanan **hukuka uygunluk sebebi**, memuriyet görevinin yerine getirilmesi, yetkili makam tarafından verilen emrin veya bir yasal zorunluluğun yapılması durumlarında ortaya çıkar. Örneğin bir mahkeme kararının yayınlanması, emniyet ya da askeri makamların bildiri ve çağrılarının yayını, suç faillerinin yakalanması için kimliklerinin açıklanması-resimlerinin gösterilmesi vb.

Yayına konu olan kişi **rıza göstermemiş** olmalıdır.

Yayın ile **resmi bir görev yerine** getirilmemelidir.

Hukuka aykırılık (negatif-olumsuzlama) koşulları

Yayının **sonucu** ile ilgili koşullar.

1.) Yayın ile bir **hakka** (Anayasada sayılan kişilik hakları) **saldırılmış** olmalıdır. Ortada saldırıya uğramış bir hak yoksa hukuka aykırılıktan da söz edilemez. Hakkın ayrıca ilgiliye ait (ya da ilgili kişinin yakını veya temsilcisi ve yetkilisi) olması gerekir.

2.) Yayın ile **bir tehlike veya zarar** oluşmalıdır. Yapılan yayından veya **yayın hazırlığından** dolayı üçüncü kişilerin aleyhine bir zarar ya da zarara uğrama tehlikesi (maddi veya manevi değerler açısından) varsa o zaman hukuka aykırılığın şartlarından biri gerçekleşmiş olur. Bu durumda yayıncı (zararın ya da tehlikenin türüne göre) Ceza ve Hukuk davaları açısından sorumlu hale gelir. Bu noktada dikkate alınacak temel kriter, yayınlı zarar arasında bir sebep sonuç ilişkisinin yani uygun illiyet bağının bulunup-bulunmadığıdır. Varsa hukuka aykırılık varolmaya devam eder.

*Tehlike veya zarar ayırımında temel kriter, eylemin "korunan hukuki değere etkisi"dir. Buna göre, tehlike niteliğindeki eylemler (soyut ve somut) genellikle **kabahat** niteliği taşırlar... Zarar söz konusu olduğunda ise korunan hukuki değer ve suçun konusunun zarara uğratılması, eylemden etkilenmiş olması gözetilir. **Haksızlık içeriği**, tehlikeye göre daha yoğundur.*

Yayınlarda, **masumiyet karinesine** yani kesinleşmiş bir mahkeme kararına kadar sanık suçsuzdur kuralına uyulmalıdır.

